

Inhoud

Woord vooraf	9
Verantwoording	11
Dankwoord	13
HOOFDSTUK 1: de Schelde, een korte rivier met een lange geschiedenis en vele gezichten	15
/ De Schelde: een terugblik in de tijd	18
Geschiedenis: de ondergrond – steenkool en vruchtbare grond	18
Het ontstaan van de Schelde	20
/ De mens en de Schelde	24
De eerste bewoning	24
Indijking	27
En de natuur?	28
/ De Schelde nu: enkele karakteristieken	32
De Schelde in cijfers	32
HOOFDSTUK 2: Van de bron naar Antoing	35
/ De rivier, haar zijrivieren, haar stroombekken en haar bureu	35
De bron van de Schelde	35
De bronnen van Saint-Amands-les-eaux	40
De Schelde en haar loop	40
Le bassin houillier	48
Ontsluiting van het gebied via waterwegen en kanalen	51
<i>Binnenschepen van verschillende groottes</i>	52
Wat met water?	56
/ De rivier en haar vallei: een gevarieerd landschap met veel biologische pareltjes	57
De natuur komt waar de mens gaat	60
Plassen en afgesneden meanders	60
Bossen	62
<i>Natura 2000-netwerk</i>	65
Merkwaardige restant: pelouse metallicole	65
<i>Internationale bescherming: Parc naturel régional Scarpe-Escaut</i>	
<i>en Parc naturel des plaines de l'Escaut</i>	66

HOOFDSTUK 3: Van Antoing naar Gent	69
<hr/>	
/ De Schelde en haar loop	69
<hr/>	
De Schelde over taal- en andere grenzen	69
De Schelde: meanderend van Bléharies tot Gent	70
<i>De waterkwaliteit van de Schelde</i>	78
Gent, knooppunt van waterlopen en eeuwenlang op zoek naar een uitweg naar zee!	84
<hr/>	
/ De menselijke impact: steen, kalk en cement, van groeve tot gebouw	87
<hr/>	
De kalksteen van Antoing	87
<i>Scheldegotiek</i>	89
Balegemse steen	92
Baksteen	92
<hr/>	
/ De impact van de mens: ontginning van de vallei en bevaarbaar maken van de rivier	93
<hr/>	
/ Het Scheldelandschap: moerassen en meersen	95
<hr/>	
De vallei van de Haine: Iguanodons en blauwborst	96
De Scheldemeersen	98
<i>Meanders</i>	100
Donken	101
<hr/>	
/ De Schelde: blauwe draad voor nieuwe initiatieven	102
<hr/>	
Het Scheldevalleiproject	102
Dostrade en Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen	102
<hr/>	
HOOFSTUK 4: Gent - Rupelmonde	105
<hr/>	
/ Gedaantewisseling: de rivier wordt een estuarium	105
<hr/>	
Het getij	105
Zoutgradiënt	108
<hr/>	
/ De Schelde en haar loop	109
<hr/>	
<i>Veren op de Schelde</i>	116
<hr/>	
/ Het landschap door de eeuwen heen	125
<hr/>	
De cuesta van het Waasland en de Rupel	125
De polders: een gevecht tegen het opkomende tij	127
<i>Het Sigmaphan</i>	129
Ontginningen	136
<hr/>	
/ De Scheldevallei: meersen, moerassen en bossen	137
<hr/>	
De Gentbrugse meersen en Damvallei	139
De Kalkense meersen en het Donkmeer	140

Het Molsbroek	142	
Vlassenbroek en Klein Brabant	142	
Eendenkooien: een belangrijk cultuurhistorisch relict	143	
/ De Schelde buitendijks: slikken en schorren		144
Slikken en schorren: zoetwatergetij	144	
Natuurontwikkeling 'Avant la lettre'	146	
Beschermd?	148	
HOOFDSTUK 5: Rupelmonde- Belgisch-Nederlandse grens		153
/ De Schelde en haar loop		153
Antwerpen	155	
Antwerpen Linkeroever	158	
/ Invloed van de mens op het landschap: de fortengordel als restant van een woelig verleden		163
/ Invloed van de mens op het landschap: ontwikkeling van de haven		165
Overzicht van de ontwikkeling van de haven	166	
De ontsluiting van de haven	169	
Schelde-Rijnverbinding	171	
/ Het landschap binnendijks		172
Blokkersdijk	173	
De Kuifeend en de Grote Kreek	173	
Hobokense polder	174	
Het overstromingsgebied Kruikeke-Bazel-Rupelmonde	174	
Natuurontwikkeling op Linkeroever	179	
/ Het landschap buitendijks		182
Groot Buitenschoor en Galgeschoor	186	
Schor Ouden Doel, Paardenschor	187	
Ketenissepolder en Lillo	188	
Doelpolder, Hedwigepolder en Prosperpolder	188	
HOOFDSTUK 6: Zeeland		191
/ Situering van de Schelde		191
/ Ontstaan van het estuarium		197
/ De mens in het Deltagebied		199

1953 en het Deltaplan	200	
Havens	202	
Mossel- en oesterculturen	204	
<hr/>		
/ Natuurwaarden		206
<hr/>		
Vogels en bodemdieren	207	
Vissen en schaaldieren	210	
Zeezoogdieren	213	
Planten	214	
<hr/>		
/ Buitendijkse gebieden		216
<hr/>		
/ Binnendijkse gebieden		224
<hr/>		
HOOFDSTUK 7: De Schelde: van verleden naar toekomst		227
<hr/>		
/ De Schelde: een rivier onder druk		227
<hr/>		
/ Draagkracht en ecologische successie		229
<hr/>		
/ De uitdaging: de klimaatwijziging		235
<hr/>		
Stijgende temperaturen	235	
Zeespiegelstijging en stormen	237	
Veranderende neerslagpatronen	238	
<hr/>		
/ De uitdaging: de socio-economische ontwikkeling		240
<hr/>		
/ De uitdaging: de ecologische ontwikkeling		243
<hr/>		
/ De Schelde: een rivier met een toekomst of dé rivier van dé toekomst!		248
<hr/>		
Van probleem tot uitdaging	248	
Gedachten in beweging	248	
<hr/>		
/ Towards a Schelde valley: een labo voor duurzame ontwikkeling		252
<hr/>		
Naar een internationaal Schelde project?	257	
<hr/>		
Bibliografie		260
<hr/>		